

૫૫૦૪

આન્ડ કમાન્ડર ઑફ ધ સ્ટાર ઑફ ઇન્ડિયા.

મહારાજા ધિરાજા

શ્રીતરુત્તસિંહજીના

કુમારશ્રી ભાવસીંહજીના

તથા કુવરીજી શ્રીરામબાબાના શુભ
વિવાહનું વર્ણન.

રચનાર.

કવિ. શીવસાલ ખુશાલભાઈ બ્રહ્મભાટ.

રમ્યમદાવાદ.

મામાની હવેલીમાં યુનાઇટેડ પ્રી. જ. એ. કં.
લી. પ્રે. રા. સા. રજીસ્ટ્રારલાલ ગંગારામે છાપ્યું.

સંવત ૧૯૪૯.

સન ૧૮૯૩.

કિમત દોઢ આનો.

૫૫૦૪

॥ શ્રીજગદીશ્વરો પ્રસન્નોસ્તુ ॥

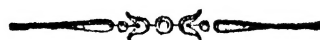
ગ્રાન્ડ કમાન્ડર ઓફ ધ સ્ટાર ઓફ ઈન્ડિયા.

મહારાજ શ્રીતરુતસિંહજીન

કુમારશ્રી ભાવસંગજીના તથા

કુંવરીજી રામબાબાના શુભ

વિવાહનું વર્ણન.

દુહા.

તખ્તે લેયો તખ્તસિંહજી, જબલગસુર સોમેશ;
તેતીસ દોડ રછા કરો, નરપત્ત તુવ નરેશ.

(૪)

કુંભરી ઓર કુમારકા, ધરકે ઉર ઉત્સાહ;
બીસ લાખ લગાયકે, બડા કીયા ખુબ ખજાહ. ૨
બડી રકમ એકી બખત, ખરચી તેં નરનાહ;
જગનજ કાંઠે જમાયકે, દીયા દાન અથાહ. ૩

ઢાળ સીમંતનીનો. રાગ ધોળ.

“ સીમંતનીરે, ચંદ્રાંગદની દીકરી. ” એ દેશી

પ્રથમ પ્રણમુરે, ગીરીજ સુતને સરસ્વતી;
મેહેર કરીરે, માહાદેવ કરજ્યો નીર્મળ મતી: ટેક
પાર પામુરે, વડેરા આ વિવાહ તણો;
તખતસિંહજીનેરે, દરબાર ઉજમ આ અતિ ધણો. ૧
ગોહિલવાડમારે, સાગર તીરે સાજતું;
ગોહિલ રાજનુરે, રૂકું રાજ ત્યાં રાજતું. ૨
ભારે શેહેરજરે, ભાવનગર ભહું શોભતું;
તખતસિંહનુરે, ઇંદ્રીપુરી સમ ઓપતું. ૩
ભાવસિંહજીરે, કુંવર કુળદીપક મણી;
રામખાખારે, કુંવરી કહાવે તેઓ તણી. ૪
બેઉના વિવાહનીરે, ખુશાલી ખલકમાં બહુ કરી;

મંગળ લીલાથીરે, ભાવપુરી ભારે ભરી.	૫
દેશ દેશ નારે, મહારાણાને રાજવી;	
ભાટ ચારણરે, મોટા મોટા ભારે કવી,	૬
મંગળ લીલારે, મહારાજાએ અતિ રચી;	
બધા દેશનારે, મેદના ત્યાં જોવા મચી.	૭
સહુ શહેરનારે, ગૃહસ્થે ઘરો શણગારીઆં;	
નવ રંગેરે; રંગી મંદીર માળીઆં,	૮
તરતીબ તોરણરે, બાંધ્યાં સૌકોને બારણે;	
રચી રૂશનાઘરે, ઉજાસ કરવાને કારણે.	૯
મોટા મોહોત્સવરે, ભાવનગરમાં હવો ભલો;	
ટુંક બયાનરે, કહું તે સહુકો સાંભળો.	૧૦
મેહેરામણરે, મીઠામાં ચંચુ પક્ષી ભરે;	
ત્યમ વિવાહનુંરે, વર્ણન કવિ કોડે કરે.	૧૧
પોરબંદરરે, શેહેર અતિ સોહાંમણું;	
માધવસિંહજીરે, વિક્રમાતજી રાણા તણું.	૧૨
તેમના કુંવરરે, ભાવસિંહજી ભૂપત ભલા,	
એમની વેરેરે, પરણાવ્યાં રામબા નીર્મલા.	૧૩
માત્ર વદીરે, બીજ શુકર શુભ વારમાં;	

- ચોરી બાંધીરે, તખ્તસિંહજી દરબારમાં. ૧૪
- મંગળ ધુનીનોરે, સોર ત્યાં ગગને ગાજ રહો;
મીઠે સુરેરે, વાજનો વડો વાજ રહો. ૧૫
- મળી માનુનીરે, મંગળ ગીતો ધણાં ગાયછે;
મોટે આનંદેરે, મંગળો ચાર વરતાયછે. ૧૬
- તે સમયરે, દાન દ્વીજને દીધાં ધણાં;
કશી વાતનીરે, માહારાજએ ના રાખીમણા. ૧૭
- નગ્ર નારીઓરે, નવાં વસ્ત્રો સહુડો ધરી;
સજી શૃંગારરે, અનંગ રંગ અંગે ભરી. ૧૮
- જેવા કારણરે, વૃંદો વીજળી જેવાં મળી;
મોદ માતીરે, અંગે અતિશે અતિશે ઊજળી. ૧૯
- ટાળે ટાળારે, કોઇ આવે કોઇ જાય છે;
હૈયા બહારજરે, હર્ષ તેઓનો ઉભરાય છે. ૨૦
- કેસર કુમકુમનારે, થાળો ભરી થાપા મારતી;
અખીર ગુલાલરે, છાંટે સુઅંગ સહમારતી. ૨૧
- મળી મુક્તાનારે, તેજસ્વી તોરણ બાંધીયાં;
લગ્ન મહૂરતરે, સમા સમાનાં સાધીયાં. ૨
- ચોક વિષેરે, ચંદન ચાડ શોભી રહ્યાં;

- કુમકુમનેરે, ગુલાલમાં સૌ ગરક થયાં. ૨૩
- રૂડી રસનાઈરે, ઉજસમાં બાકી નહીં; ૨૪
- સુર્ય સહસ્રજરે, આવી જાણુ ઉગ્યા અહીં. ૨૪
- મહા રાણીઓરે, મૃદુ મધુરે સ્વર ઉચરી; ૨૫
- ગાણાં ગાતાંરે, અતિ હર્ષે જય તે વિસરી. ૨૫
- ઝાંઝી રાણીનેરે, હર્ષ હૈયે માતો નથી; ૨૬
- તખ્તસિંહનોરે, કથાયો નવ જાયે કથી. ૨૬
- રાજ્યકુમારે, રઢીયાળા રૂપ રસાળનો; ૨૭
- પુરો પ્રેમજરે, બુદ્ધિમળ વિશાળનો. ૨૭
- વડો પ્રેમજરે, વીઠલભાઈને વાંધીયો; ૨૮
- જાણુ અમૃત્યરે, હીરો આ અવસર લાધીઓ. ૨૮
- ચોરી માંહેરે, રામખા રાણા વિરાજતાં; ૨૯
- મોદ મન ભર્યારે, છાટાદાર ખેડે છાજતાં. ૨૯
- શીવો કહેછેરે, શંકર સલામત રાખજે; ૩૦
- દુનિયાં માંહેરે, દૈવત સદા રૂંદું દાખજે. ૩૦
- પ્રથમ પ્રણમુરે, ગીરીજ સુતને સરસ્વતી; ૩૧
- મેહર કરીરે, મહાદેવ કરજ્યો નીર્મળ મતી. ૩૧

આશીર વચન.

રાગ ધોલ (શીવ વિવાહની દેશી.)

રામખાના અખંડ સોહાગને, થીર કરી થાપજ્યો;

ભોળાનાથ.

ચીરંજીવી કરી ચીરકાળ, અક્ષય સુખ આપજ્યો.

ભોળાનાથ. ૧

કરી કીરપા કુબેરભંડારી, ભંડાર ભરાવજ્યો;

ભોળાનાથ.

સુકીરતિ સૃષ્ટી માંય સારી, ઉજ્જવળ કરાવજ્યો.

ભોળાનાથ. ૨

ભાવસિંહનો ભલો સુજસ, ભવો ભવ જામજ્યો;

ભોળાનાથ.

મહારાણીની મહારાજ, વેદના સૌ વામજ્યો.

ભોળાનાથ. ૩

કાપી કાયા કેરી કષ્ટી, સુખ સોરાવજ્યો;

ભોળાનાથ.

કરી અમૃત જેવી દ્રષ્ટી, વિવેક વધરાવજ્યો.

ભોળાનાથ. ૪

ઝાલી રાણીની જ્ઞાણા પુરી, પાર પમાડજ્યો;

ભોળાનાથ.

(૯)

શીવો શેવી કેહેછે ત્રીપુરારી, તે પુત્ર રમાડજ્યો;
ભોળાનાથ. ૫
રામખાના અખંડ સુહાગને, થીર કરી થાપજ્યો;
ભોળાનાથ.

મંડપની શોભા.

“ નાથ કેસેં ગજકો ફંદ છુડયો. ” એ રાગ.

સરસ સુરે વાજાં સરણાઈઓ વાજે;
મંડપ રચ્યો મહારાજ ધિરાજે, સરસ સુરેવાજાં. ટેક.
તરતીખ તોરણ તરેતરેહનાં, પુલ જરીનાં ફેલાવી;
ખારણે ખાંધ્યાં અતી અનોખ, મોતીની લટો મેલાવી.
સરસ. ૧
મેહેરાખ મધ્યે મોતીની શેરો, લીલમ સાથે લળકે;
સ્ફાટીક જેવા થંભ ઈયાં, જેમાં ઝમરૂખ હાંડીયું ઝળકે
સરસ. ૨;
નૌત્તમ નેજા નિશાન ફરકે ને, ગહ ગહ નોખત ગાજે;
નર્ગીસ સરોદા સિતારને મુરચંગ, છત્રીસે વાજાં ત્યાંછાજે;
સરસ. ૩
તારેઈ તારે થઈ રહ્યો ત્યાં, નવોઢા નાયિકા નાયે;
સંગીત પ્રમાણે સુર મીલાવી, ખરજ ખારે ખાંચે ખાંચે.

સરસ. ૪

તકતામાં તસખીરો તરેહદાર, અદભુત દેખાવ આપે;
મનોહર લાગે જોતાં મનમાં, જાણે હમણાં તે સ્વર અળાપે.

સરસ. ૫

સુરવીરો તણી સભા માંહે, તખ્તેશ તખ્તે બિરાજે;
ભાવસિંહજી ભેળા જોતાં, મધવાપતી મન લાજે

સરસ. ૬

મહોત્સ્વથી બહુ મગ્ન થઈને, નરેશ જોને નિવાજે;
કવિજનોની કદર કરી બહુ; દુઃખ દરિદર ભાજે. સ.૭
દેશ દેશોના ભુપતી મોટાને, એજનસીના અધિકારી;
નવલ નાગર નય તણા બહુ, બિરાજ્યા રાજ્ય દરબારી.

સરસ. ૮

સુવર્ણમય શું કામ કર્યું મહી, મનોહર મીનાકારી;
તખ્ત તકીયા ગાદી ગલેચાને, ખુરસીઓ ખુબશણગારી.

સરસ. ૯

અત્તર સુગંધી અનોપમ બેહેકે, ગુલાબ જળ ગુલદાની,
તરે તરેહના કુસમની કલગીઓ, મુકી કરવાને મેં તની.

સરસ. ૧૦

(૧૧)

બાપ બેટાની જોડી સલામત, શંકર રાખો ત્રીપુરારી;
શીવો સાષ્ટાંગ કરી કહેછે, એટલી અરજ અમારી.

સરસ. ૧૧

અચળ આયુશ થાજે ઉભયનું, અચળ રહેજે હૃતાસો;
દીનદીનપ્રત્યે ચઢતી કળાયે, ઉજળી કીરતિ ત્રિકાસો.

સરસ. ૧૨

ધોળ.

“ અમે ઈશ્વર માગીએ એટલું ” એ રાગ.

ભાવસિંહનો ભલો, વિવાહ કરયો,
રેવા કાંઠે જ્યાં રઢિયાણું શેઠેર બહુ બેશ બારીઆ;ટેક
ત્યાંના માહારાજ માનસિંહ ગુણવાન છે,
યોમુલકે જે ચાહા ચહુવાણુ. બહુ બેશ બારીઆ.
તેમની કુંવરી સાથે સગાઈ કરી,
નામ દેવકુંવરબા સુખણુ; બહુ બેશ બારીઆ. ૧
ત્યાંથી લગન લખી રૂડાં મોકલ્યાં,
કરી વાર તીથી નિરવાર; બહુ બેશ બારીઆ.

(૧૨)

માધ વદી ચોથ રવિવારનાં,
સુણી હર્ષ હવો ત્યાં અપાર. બહુ બેશ બારીઆ. ૨
જેથી જને જવા સૌ સજ થયા,
રૂડા રૂપાળા રાજ કુમાર; બહુ બેશ બારીઆ.
ગુણી ગણપતરામ ઘણા હર્ષથી;
જે હરેક વિદ્યામાં હુંશિયાર. બહુ બેશ બારીઆ. ૩
કોને માથે મંડીલ મોટાં દીપતાં,
કોને પચરંગી રંગેલ પાઘ; બહુ બેશ બારીઆ.
કોએ જરકશી જમા અંગે ધર્યા,
કોએ આભુશણ ધર્યાં અથાગ. બહુ બેશ. ૪
કોને કમ્ભરે કટારો શોભતા,
કોને ખભે ઢળકતી છે ઢાલ; બહુ બારીઆ. ૪
કોના કરમાં બરછી બહુ ચળકતી,
કોના કરમાં રંગેલ રૂમાલ. બહુ બેશ. ૫
કોઘએ પીસ્તોલ હાથમાં પકડી,
કોઘએ તેજસ્વી તીછન તલવાર; - બહુ બેશ.
કોઘએ બંદુક ખીશી ખભે ધરી,
કોય જોગવર જરનાળ. બહુ બેશ. ૬

કેય હાથી ઉપર આરૂઠ થયા,	બહુ બેશ.
કેય ઘોડે થયા અસવાર;	
કેય બગીચું માંહે બીરાજતા,	બહુ બેશ. ૭
કેય મેનામાં રાજ્ય કુમાર.	
કેય પાલખી વિષે વિરાજતા,	બહુ બેશ.
કેય તાવદાને તેસ્ત્રી ભુપ.	
કેય સોનેરી શીખરના રથમાં,	બહુ બેશ. ૮
બેઠા બહાદુરો રાજ સ્વરૂપ.	
કેને કપાળે કુમકુમ આડયો કરી,	બહુ બેશ.
કેને તાજેરાં તીલક ભાલ;	
કેયે ચંદન સુગંધમય ચરચીયાં,	બહુ બેશ. ૯
કેયે ખાંકી ખંગી કરી લાલ;	
કેને ગળે ગળચુવા શોભી રહ્યા,	બહુ બેશ.
કેની કોટે અનોપ હાર;	
કેને કંઠીઓ કંઠે વિરાજતી,	બહુ બેશ. ૧૦
કેને ગોપ સોઢે દાણાદાર.	
સૌને કરે કડાં વેઠ વીંટીયા,	બહુ બેશ.
કેને બાંધેલ બાબુ બે હાથ;	

(૧૪)

કોને પગે છે જોટવાં છળકતાં;

વળી તોડો બેડી બે સાથ.

બહુ બેશ. ૧૧

કોને કાને કુંડળ લળકતાં,

વાળી વેળીયાં કોઝવાં સાર;

બહુ બેશ.

એવા બનીઠની બહાર નીસર્યા,

પ્રરી પુલેકે શહેર બજાર.

બહુ બેશ. ૧૨

નવશાની શોભા શી વર્ણવું,

એમને અંગે ઝાઝા અલંકાર;

બહુ બેશ.

વળી વસ્ત્રો પેહેર્યાં વિધ વિધનાં,

જોડે લાજે કામ કુમાર.

બહુ બેશ. ૧૩

એવી જન અનોપમ નીકળી,

ભક્ષા ભાવનગરની બાહાર;

બહુ બેશ.

ત્યાંથી દેવગઢ ગઢ તે દીપતી,

મોટા શહેર બારીઆ મોજાર;

બહુ બેશ. ૧૪

મોટા મહારાજ રાણાને રાજવી,

સાથે સાબેલા લેઈ અપાર.

બહુ બેશ. -

ઘોડવેલો ઘણી સાથે શોભતી,

નૌત્તમ નીશાન ડંકા ને સ્વાર.

બહુ બેશ. ૧૫

મહારાજા ધીરાજા માનસીંહજીના મંડપની શોભા વિશે.

“ રઘુવરજીની ઘોડલી. ” એ રાગ.

માનસિંહજીએ મંડપ રૂંડે રચ્યો,
જેની શોભાનો નહીં પાર, મહા તેજનો અંબાર;
મંડપ માનસિંહનો. ટેક.

ત્યાં વાજાં ભક્તેરાં વાજતાં,
મોટે નાદે નગારાં નીશાન, મહા શોભામન; મંડપ. ૧
આસોપાલવનાં ઉતમ તોરણો,
બહુ બાંધ્યાં મંડપ ખાર, માંહે પુલોના હાર; મંડપ. ૨
વળી તેજસ્વી તોરણ મોતી તણાં,
માંય લીલમની બહુ લાર, ઝળકે જર તાર; મંડપ. ૩
મોટા તેજસ્વી તકતા શોભતા,
તસખીશ તેમાં તરેહવાર, અદ્ભુત ચીતાર; મંડપ. ૪
હાંડીઓ ઝમરૂબ ઝાઝાં ઝળકતાં,
વડાં વાલેખરો ત્યાં અનેક, મુનો માંહી વિશેક. મંડ. ૫
અંદનીઓ ને ચારૂ બહુ દીપતાં,

તખ્તો રૂપેલી ત્યાં અપાર, ખુરશીયોની હાર. મંડપ. ૬
 માંહી અત્તર સુગંધ ખહેડી રહ્યાં,
 તેનો આવે વડેરો સુવાસ, છાંટયાં ચોપાસ, મંડપ. ૭
 ગાદી તકીયા ત્યાં ગજ્યાં તણા,
 જજમ જહાલેયા પાથરેલ, ફરતી પુલવેલ; મંડપ. ૮
 ત્યાં સમૈયું કરી સૌ તેડીયા,
 ઝાઝા જનૈયાને વર રાય, હર્ષ ના માય; મંડપ.
 ચંદનીઓ ચારૂ બહુ દીપતાં,
 રૂપેલી તખ્તો અપાર, ખુરશીયોની હાર. મંડપ. ૭
 ગાદી તકીયા ગજ્યાંણી તણા,
 જજમ જલેયા પાથરેલ, ફરતી પુલવેલ. મંડપ. ૮
 ત્યાં સાંમૈયું કરી સૌ તેડીયા,
 ઝાઝા જનૈયા ને વરરાય, હર્ષ ન માય. મંડપ. ૯
 મોટા મેહેલોને, મંદીર માળીઆં,
 સારાં રંગેલાં સપ્ત રંગ, અતીશે ઉતંગ. મંડપ. ૧૦
 સુદ્ધ સાકરનાં જળ પાઇને,
 કુશળતા પુછી અપાર, કરીને ઝવાર. મંડપ. ૧૧
 પછી વરચહુડાવો વેગે કરી,

બેસાર્યો મંડપ માંય, વર કન્યાય. મંડપ. ૧૨
 મંગળ વરત્યા પછી માનસિંહજીએ,
 આખ્યાં બ્રાહ્મણ ભાટોને દાન, થઈ તૃપ્તમાન. મંડપ. ૧૩
 રાણી ચંદ્રકુંવર ચતુર ઘણાં,
 જેમણે વેંચ્યાં વડેરાં ચીર, તેમના પિતાગંભીર. મં. ૧૪
 બાહાદુર દીવાન હરીલાલ બારીઆ તણા,
 જેમણે સારી રાખી સંભાળ; વિવેકી વિશાળ. મં. ૧૫
 મહારાજ પરણી ઘેર આવીને,
 કવિયોને આપ્યો બહુ ગરથ; ઘોડાં અને રથ. મંડપ. ૧૬
 શીવો કહે સર્વે સુખ ચેનમાં,
 અચળ રહો આલમમાં હમેશ, દેવકુંવર નરેશ. મ. ૧૭
ગરબી.

“ પડવેની પર પ્રીત, ગતમત જીલીરે, ” એ રાગ.

ધન્ય વિક્રમ જેવાં વીર, ભાવપુર* વાસીરે;
 મહા ધર્મધોરંધર ધીર, પ્રભા પ્રકાશીરે; ટેક
 ભલી ભાવનગરથી દુર, વઢવાણ સુધીરે;
 રેણવે બંધાવી ખુબ, ધન્ય સમૃધીરે. ધન્ય. ૧
 ઘોળાર્યા ઘોળાજી શહેર, સુધી સાંધીરે;
 મળી ગોંડલના મહારાજ, રેલો બે બાંધીરે. ધન્ય. ૨

શ્રીભાવનગરમાં ભુપે, ભણવા માટેરે;
 નિશાળો બંધાવી અનેક, વાટથે વાટરે. ધન્ય. ૩
 ઇંગ્લીશ ઉરદુ હિંદી, પાઠ શાળોરે,
 જ્યાં ભણે વિદ્યારથી સૌ, બહુગુણ બાળારે. ધન્ય. ૪
 શ્રીરાજકોટ માંહે, રાજ્યકુમારો કાળેરે;
 ભીડ પડવાથી ભુવન, બાંધ્યું મહારાજેરે. ધન્ય. ૫
 તેની વાસ્તુ કીયા કાજ, પોતે પધારીરે,
 ભુપ ભણનારને મહારાજ, હોંશ વધારીરે. ધન્ય. ૪
 તાજમ આપવાને તમામ, ગયા રાય રાણારે;
 જ્યાં બંધાવ્યું આ ધામ, દરબાર દાનારે. ધન્ય. ૬
 આજી નદી ઉપર, પુલ બંધાવ્યારે;
 સૌભામાન શેહેરની બહાર, સારો સોહરાવ્યારે. ધન્ય. ૭
 એવાં કર્યા અતિશે કામ, પર ઉપકારીરે;
 લખતાં આવે નહીપાર, લખું શું વિસ્તારીરે. ધન્ય. ૮
 આવા પરોપકારીનું પુર, આયુષ કરજ્યોરે;
 શીવાના શંકર ઉર, અરજી ધરજ્યોરે. ધન્ય. ૯

† શકધારી શાલીવાહનના વંશના છે. * ભાવનગર.

સમાપ્ત. શુભંભવતુ કલ્યાણમસ્તુ.

જાહેર ખબર.

આ ચોપડી અગ્રવાદમાં
ખાડીયામાં દેસાઈની પોળમાંથી
અથવા મામાની હવેલીમાં યુનાઈટેડ
પ્રેસ કંપનીમાંથી ખારોટ શીવલાલ
ખુશાલભાઈ. મહારાજ ધીરાજ મહા
રાણાશ્રી મોહનદેવજી તથા મહારાણા
શ્રીખજદેવજીના પીતાશ્રી નારાયણ-
દેવજી બાપજી ધરમપુરના મહારા-
જનું વિરહ ચરિત્ર તથા સાખર કાંઠે
સાદરા પાસે વાસણાના મહારાજ
શ્રીતખ્તસીંહજીનો તખ્તોત્સ્વ તથા
વજ્રેસીંહ સોલંકીનું નાટક રચનારને
ત્યાંથી મળશે.

